

48. Budapest, XXII. Növény utcai csomópont (KÖH 33364)

U, R, V, A, Kö?, I

A Budapesti Történeti Múzeum 2010-ben megelőző feltárást folytatott az M0 autótűt Növény utca csomópontjában, amelynek során a Nagytétényi út – Pusztaszabolcsi vasútvonal – Elmű Rt. Rózsakert transzformátor állomása – Fővárosi Vízművek telep-helye – Növényutca – Budapest – Martonvásár – Székes-fehérvár vasútvonal – Fővárosi Csatornázási Művek telepe által határolt területen (Növény utca „A” terület) jelentős kiterjedésű újkőkori települést kutattunk.¹¹ Bizonyos részterületek akkor nem voltak kutathatók, ezeken végeztünk 2011-ben régészeti megfigyelést a kivitelezéssel párhuzamosan.

2011. március 1–3. között kutattuk az M0 autópálya Növény utcai csomópont „A” felületén az ideiglenes töltés DNy felé fokozatosan elkeskenyedő, összességében 600 m²-es területét. Ennek ÉK-i részében 40–50 cm vastagságú, a jelenlegi rézsűtalp felé fokozatosan 20–30 cm-re elvékonyodó humuszréteg alatt mindössze két újkori beásást észleltünk. Tőlük kissé D-ebbre egy kis méretű *újkőkori* gödröt találtunk, majd a terület DNy-i végében, kevésé homokos, kötöttebb altalajba ásva, koncentrárolódva, további 6, a *középső neolitikum* időszakába tartozó gödör került elő. A szabálytalan, sekélyebb beásások mellett két objektum kerek, lefelé enyhén szélesedő oldalú, egyenes aljú méhkas alakú gödör volt. Az egyik, kissé ovális, egyenes aljú gödör betöltésében, bedobott kagylóhalom tetején, középen, egy lefelé fordított *zselizi* díszítésű edény (palack?) alsó részét találtuk meg. (Az előkerült régészeti jelenségek számozása a lelőhely 2010. évi kutatásához igazodva történt.) A régészeti megfigyelés eredményei szerint, az M0 autópálya Növény utcai csomópontjában 2010-ben feltárt *középső neolitikus* település egészen a 6-os sz. út vonaláig kiterjedt, kivéve a Növény utca és a vasútvonal kereszteződésétől Ny-ra eső háromszöget.

2011. március utolsó és április első hetében végeztük az esővíz elvezető csatorna nyomvonalán a régészeti megfigyelést, a jelenségek feltárását, a földmunkákkal párhuzamosan. A csatornanyomvonal D-i szakasza régészeti szempontból negatívan bizonyult. Ez a terület kapcsolódik a Növény utca és a 6-os sz. úttal párhuzamos vasúti töltés által határolt sarokrészben 2010 őszén már megkutatott területhez, ahol mindössze újkori beásásokat találtunk. A törésponttal ÉNy-i irányba forduló, Növény utca K-i oldalát követő szakasz D-i részében sikerült regisztrálnunk a 2010-ben már megfigyelt kb. 12 m széles természetes lemélyedés újabb részletét, amelynek betöltésében másodlagos, erodált újkőkori kerámiatöredékeket találtunk. Ettől É-ra, 98,90, ill. 100,07 m B.f. magasságnál, összesen öt *középső neolitikus* gödör is előkerült. Az objektumoktól É-ra a sárga altalaj fokozatos emelkedését figyeltünk meg, amelynek felső rétegét a korábbi földmunkák során (töltés alatti alapozás), jól láthatóan, 100,20 m B.f. szinten vízszintesen elnyestek. Ezen a szakaszon, a csatornanyomvonal K-i sávját még a jelenlegi utat kísérő árok rézsűjének beásával is megbolygatták.

A súlyosan sérült területen a neolitikus telep jelenségeit mindössze egyetlen, mélyebbre leásott, vélhetően méhkas alakú gödör alsó része képviselte. Az újabb törésponttal Ny felé forduló csatornaszakasz K-i felében szintén követni lehetett az útalapozáskor történt bolygatást. A Ny-i szakaszon, a Növény utca rézsűje alatt azonban egy újkőkori gödör maradványait még dokumentálni tudtuk. (Az előkerült régészeti jelenségek számozása a lelőhely 2010. évi kutatásához igazodva történt.)

2011. május 25. és június 7. között az aluljáró Növény utcának a 6-os. sz. úttól ÉNy-ra eső szakaszán, az ún. „E rámpa” kialakítását megelőző földmunkáknál végeztünk megfigyelést. Az átvizsgált 827 m²-en 36 régészeti objektumot tártunk fel és dokumentáltunk. (Számozásuk a 2010. évi ásatás rendszeréhez igazodva történt.) Az „E rámpa” területén földmunkákkal, közműlétesítésekkel, valamint a D-i részen a résfal kialakítása során többször is megbolygatták a lelőhelyet. Az eredeti terepszintet csak a rámpa D-i szakaszán tudtuk megfogni, ahol az egykori Növény utca szintjét a vasúti töltés irányában feltöltötték. Ezen a részen megtaláltuk a korábbi kutatások során már megfigyelt, nagyjából Ny–K irányban húzódó, kb. 12–15 m széles, agyagos altalajú (mélysége: 98,70 m B. f.) fekete mocsaras talajjal kitöltött természetes mélyedést, amely vélhetően a területen elhelyezkedő *középső neolitikus* település (*DVK fiatalabb, kőtafejes és zselizi-időszak*) kiterjedésének D-i határát jelentette. A *középső neolitikus* település jelentősen pusztult maradványai ettől É-ra, az egykori környezetből kiemelkedő, kőzetlisztes agyagos altalajú alacsony kiemelkedés maradványán kerültek elő (magasság: 100,30 m B. f.). A jelenségek a természetes mélyedés É-i pereméig jelentkeztek, sőt annak É-i szélébe beásva egy, valószínűsíthetően a *zselizi-időszak*hoz tartozó kutat találtunk (jelentkezése: 99,68 m B. f., mélysége: 96,50 m B. f.). Az alacsony kiemelkedésen, a Növény utca egykori alapozása alatt az eredeti terepszint elpusztult; itt a települési jelenségeknek csak töredékét tudtuk megtalálni. Ennek ellenére néhány oszlophely utal az oszlopos szerkezetű épületek jelenlétére ezen a területen is. Az alakatlan gödörobjektumok mellett szabályos, mélyebbre leásott vermek alsó részét, és egy kemence maradványát is feltártuk. A terület Ny-i részén egy ÉNy–DK irányú (újkori?) árok részletét bontottuk ki, amely több, a *középső neolitikus* településhez tartozó jelenséget (egy további kemencét, gödöregyüttest, valamint egy emberi maradványokat is tartalmazó gödröt) vágott át. A D-i oldalon megfigyelt természetes lemélyedés területén egy *középső rézkori* gödröt és egy vélhetően a *kora vaskorra*(?) keltezhető, csak részlegesen feltárható gödröt is találtunk, amelyek eddig nem ismert korszakokban történt megtelepedéseket képviselnek a területen.

2011. augusztus 18–23. között a 6-os sz. főút hídjának Duna felőli bal pályája területén kutattunk, mintegy 400 m²-en. Az aluljáró építéséhez szükséges résfal által közrefogott területen megtaláltuk a 2010. évi megelőző feltárást során feltárt, *avar kor*nak meghatározott árokrendszer további részletét (M0 Növény utcai csomópont „B” terület: ásatásvezető: Szilas Gábor). A résfaltól Ny-ra, a földkitermelés Ny-i falában egy *középső neolitikus* gödör részletét tártuk fel. Az aluljáró K-i oldalán, a résfalon kívül, egyidejűleg csatornaárok kiásására is sor került, amelynek területén néhány ismeretlen korú objektum (árok?) részletét sikerült megfigyelnünk. Ezek összefüggését

¹¹ RKM 2010, 198–199

az avar kori árokrendszerrel megállapítani nem lehetett, mivel az érintkező részt a résfal kialakításakor igen jelentősen megbolygatták. Nagyjából a 6-os út középvonalában egy középső neolitikus gödör maradványait sikerült részlegesen megmentenünk, az építkezést ideiglenesen lezáró ún. szádfal lehelyezésével jelentősen megbolygott állapotban. Betöltése nagy mennyiségben tartalmazott kagylóhéjakat, alatta gyenge tüzelésnyomokat tudtunk megfigyelni. Megállapíthattuk, hogy a 6-os sz. út É-i oldalán előkerült középső neolitikus település DK felé, a Duna irányába tovább terjed, mint azt korábban feltételeztük. Kis intenzitású nyomait az avar kori település feltárásakor a 6-os sz. út D-i oldalán is sikerült megfigyelni.

2011. szeptember 13–20. között a Növény utcai csomópont „A” területén, a telekhatároló kerítés elbontása után, a lehumuszolt mintegy 260 m²-nyi területen, összesen 33 régészeti objektumot dokumentáltunk, amelyek többségükben kapcsolódtak a 2010-ben feltárt jelenségekhez. A gázvezeték két oldalán egymásba ázott gödrök komplexumát tártuk fel a DVK legfiatalabb, *zselizi-időszak*ából, amelyek mindkét irányban a védősáv alá húzódtak, így teljes kibontásukra csak a vezeték kiváltását követően kerülhet sor. A 27. szelvény Ny-i végében feltárt gödrök viszonylag sok leletet tartalmaztak. A Ny–K irányú 35. szelvény D-i sávjában, Ny felé egyre ritkuló újkőkori települési jelenségeket tapasztaltunk. A K-i részben még néhány kevés kerámiatöredéket tartalmazó kisebb gödört és oszlophelyet tártunk fel ebből a korszakból, míg a szelvény középső szakaszán már csak az egymással párhuzamosan ÉK–DNy-i irányban futó, vélhetően a *középkorra* keltezhető árkok folytatását találtuk meg. A szelvény Ny-i vége üres volt, jelezve az újkőkori területhasználat Ny-i szélét ebben a sávban.

2011. október 27. és november 14. között a Növény utca ÉNy-i szakaszán a lelőhely még megmaradt jelenségeinek kutatását a burkolat felszedését követő földmunkáknál folytatott szakfelügyelet során végeztük el. Teljes feltárást a korábban már vizsgált esővízelvezető csatorna (Rocla) beásásáig végezhetünk, a csatorna és a szintén már átvizsgált E rámpa közötti háromszög alakú területet szondázó jelleggel vizsgálhattuk. Az átkutatott 1300 m²-en több mint 70 régészeti jelenséget tudtunk feltárni és dokumentálni. (A jelenségek számozása a 2010. évi ásatáshoz igazodva történt.) A terület É-i és D-i szakaszán az erőteljesebb bolygatás miatt csak néhány objektumot találtunk. A terület középső részén viszont több gödör alsó részét, valamint egy nagy kiterjedésű gödörkomplexum részletét is meg tudtuk figyelni. Egy ÉNy–DK irányú oszlopsor egy újabb oszlopos szerkezetű épület Ny-i oldalát jelezte. Előkerült az épülethez tartozó középső tartóoszlopok egy része is. A keltezhető régészeti jelenségek mindegyike a középső neolitikumba, a DVK fiatalabb szakaszába, a *zselizi időszak*ba sorolható. A szakfelügyelet során előkerült a 2010-ben megfigyelt (*középkori?*) árkok folytatása is.

2011. november 15–16-án közel 170 m²-nyi terület K-i sávjában összesen 23 régészeti objektumot dokumentáltunk, amelyek többségükben kapcsolódtak a 2010-ben, ill. a 2011. szeptemberben feltárt jelenségekhez. (Számozásuk a 2010. évi ásatáshoz igazodva történt.) Korábban már előkerült gödörobjektumok folytatása mellett, rendszert alkotó oszlophelyeket is találtunk, amelyek vélhetően egy újabb ÉNy–DK tájolású

oszlopszerkezetes épülethez tartoztak. A keltezhető objektumok mindegyike a középső neolitikumhoz, a *zselizi-időszak*hoz köthető.

A védősáv Ny-i zónájában korábban több közmű (gázelosztó, elektromos, illetve távközlési kábel) létesítésekor súlyosan károsították a lelőhelyet, ott csak töredékes régészeti jelenségeket tudtunk megállapítani.

M. VIRÁG ZSUSZANNA

49. Budapest, XXIII. Soroksár, Péteri-major (KÖH 15737)

H? Á?

2011. május 4-én a Budapesti Történeti Múzeum Középkori Osztályára bejelentés érkezett, hogy Péteri-major használaton kívüli (ám a környék lakossága által rendszeresen bolygott) homokbányájában, egy gödörben, emberi lábszárcsontok látszanak ki a földből. Május 5-én a helyszínen megállapítottuk, hogy valóban régészeti korú sírról van szó: Ny–K tájolású, háton fekvő, nyújtott helyzetű csontvázat bontottunk ki, melynek egyetlen melléklete a bal kéz ujjai között-alatt előkerült vasár(?) töredéke volt. Pontos datálása a későbbi C¹⁴ vizsgálat eredménye alapján lehetséges, de jellege, tájolása, valamint a környéken található 10–11. századi temetők alapján feltételelesen a honfoglaláskorra – kora Árpád-korra valószínűsíthető. A sír környékén további temetkezések lehetnek, melyek pillanatnyilag közvetlenül nem veszélyeztetettek.

TÓTH ANIKÓ

50. Buggy, Felsővány

(KÖH 77349)

(Pest megye) Sza, A, H, Á, I

A korábban teljesen ismeretlen, a mezőgazdasági munkálatok miatt bolygatott és veszélyeztetett lelőhely első leleteit fémkeresőt használó civilek találták meg, és ők értesítették 2011 februárjában a Pest Megyei Múzeumok munkatársait. A leadott leletek között mintegy 50 db, 10. századra keltezhető aranyozott ezüst övveret, ruhaveret, ruhadísz szerepelt. A bejelentés után, még februárban helyszíni szemlét tartottunk. A kissé kiemelkedő dombháton talált szórványos embercsontok megerősítették a feltételezést, hogy egy honfoglalás kori temetőt bolygatott meg a mezőgazdasági művelés. A domb aljában szarmata kori és kora Árpád-kori kerámiatöredékeket találtunk.

A művelés alatt álló, március – április folyamán is tárcsázott, majd bevetett területen a hitelesítő, leletmentő feltárás április 5–8. között valósulhatott meg. Az elvégzett munka hatékonyságához jelentősen hozzájárult a bejelentők, valamint néhány civil és szakmai résztvevő önzetlen, önkéntes segítsége.

A dombtetőn, a leletek felszíni sűrűsödésének helyszínén, egy 40 m hosszú, ÉNy–DK irányú kutatóárkot húztunk, valamint két végén, egy-egy derékszögben csatlakozó, rövidebb, 15, ill. 20 m hosszú kutatóárkot. Sírfoltokat a hosszú kutatóárok ÉNy-i végében regisztráltunk, és itt egy kisebb szelvényt alakítottunk ki.

Az ásatás eredményeként három 10. századi sír került elő figyelemre méltó leletanyaggal. Az egyik sír melléklet nélkülinek